

הלכות ברכות פרק ג

א. חמשה מינין הן החטים, והשעורים, והכסמין, ושבלת שועל, והשיפון: הכסמין, ממין החטים; ושבלת שועל והשיפון, ממין השעורים. וחמשת המינין האלו כשהן שבלים, נקראין תבואה בכל מקום; ואחר שדשין אותן וזורין אותן, נקראין דגן; וכשטוחנין את אחד מהן ולשין את קמחו ואופין אותו, נקרא פת. והפת הנעשית מאחד מהן, היא הנקראת פת בכל מקום, בלא לוייה.

ב. האוכל פת חייב לברך לפניו, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, המוציא לחם מן הארץ. אכל דגן שלוק כמות שהוא מברך לפניו, בורא פרי האדמה; ולאחריו, בורא נפשות רבות. אכל קמח מברך לפניו, שהכל; ולאחריו, בורא נפשות רבות.

ג. קמח שלאחד מחמשת המינים, שקלהו וערבו במים או בשאר משקין אם היה עבה כדי שיהיה ראוי לאכילה ולעטו מברך עליו בתחלה, בורא מיני מזונות; ואם היה רך כדי שיהיה ראוי לשתייה מברך עליו בתחלה שהכל, ולבסוף בורא נפשות רבות.

ד. קמח שלאחד מחמשת המינים שבשלו בקדרה, בין לבדו בין שערכו עם דברים אחרים כגון לביבות וכיוצא בהן, וכן הדגן שחלקו או כתשו ובשלו בקדרה כגון הריפות וגרש הפרמל וכיוצא בהן, וכל זה הוא הנקרא מעשה קדרה, וכן כל תבשיל שערב בו אחד מחמשת המינים, בין קמח בין פת בתחלה, מברך עליו בורא מיני מזונות.

ה. במה דברים אמורים, בשהיה אותו המין חשוב אצלו, ולא היה טפלה; אבל אם היה אחד מחמשת המינים שערב טפלה אינו מברך אלא על העיקר, ופוטר את הטפלה. וזה כלל בברכות כל שהוא עיקר ועמו טפלה, מברך על העיקר ופוטר את הטפלה, בין שהיתה הטפלה מערבת עם העיקר, בין שלא היתה מערבת.

ו. כיצד היא הטפלה המערבת: לפת או פרום שבשלו וערב בו קמח שלאחד מחמשת המינים כדי לדבקו אינו מברך עליו בורא מיני מזונות, שהלפת הוא העיקר וקמח זה טפלה: שכל דבר שמערבין אותו כדי לדבק, או כדי לתן ריח, או כדי לצבץ התבשיל הרי זה טפלה לו; אבל אם ערב כדי לתן טעם בתערבת, הרי הוא עיקר. לפיכך מיני דבש שמבשלין אותן ונותנין בהן חלב חטה כדי לדבק, ועושין מהן מיני מתיקה אינו מברך עליו בורא מיני מזונות, מפני שהדבש הוא העיקר.

ז. כיצד היא הטפלה שאינה מערבת: הרי שצריך לאכל דג מליח, ואכל הפת עמו כדי שלא יזיק המליח גרונו ולשונו מברך על המליח ופוטר את הפת, מפני שהפת טפלה לו; וכן כל פיוצא בזה.

ח. הפת שפתת אותה פתים, ובשלה בקדרה או לשה במרק אם יש בפתייתו כזית, או שנכר שהן פת ולא נשתנת צורתה מברך עליה בתחלה, המוציא; ואם אין בהן כזית, או שעברה צורת הפת בבשול מברך עליו בתחלה, בורא מיני מזונות.

ט. עיסה שנאפת בקרקע כמו שהערכיים שוכני מדברות

אופים, הואיל ואין עליה צורת פת, מברך עליה בתחלה, בורא מיני מזונות; ואם קבע סעודתו עליה, מברך המוציא. וכן עיסה שלשה בדבש או בשמן או בחלב, או שערב בה מיני תבלין ואפיה, והיא הנקראת פת הבאה בכסנין אף על פי שהיא פת, מברך עליה בורא מיני מזונות; ואם קבע סעודתו עליה, מברך המוציא.

י. ארז שבשלו, או שעשה ממנו פת בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות, ולבסוף בורא נפשות רבות: ובלבד שלא יהא מערב עם דבר אחר, אלא ארז לבדו. אבל פת דחן, או פת שלשאר מיני קטניות בתחלה מברך שהכל, ולבסוף בורא נפשות רבות.

יא. כל שמברכין עליו בתחלה המוציא, מברכין לאחריו בסוף ברכת המזון כסדרה ארבע ברכות; וכל שמברכין עליו בתחלה בורא מיני מזונות, מברכין לאחריו בסוף ברכה אחת מעין שלוש חוץ מן הארז.

יב. במה דברים אמורים, שאכל מפזית ומעלה; אבל האוכל פחות מפזית, בין מן הפת בין משאר אכלין, והשוותה פחות מרביעית, בין מן היין בין משאר משקים מברך בתחלה ברכה הראויה לאותו המין, ולבסוף אינו מברך כלל.

יג. וזו היא ברכה אחת שמעין שלוש: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, על המחיה ועל הכלכלה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת את אבותינו; רחם ה' אלהינו על ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך, והעלנו לתוכה ושמחנו בבנינה ונברכך עליה בקדשה ובטהרה; ברוך אתה ה', על הארץ ועל המחיה. ובשבתות ובימים טובים, אומר בברכה זו בכללה מעין קדשת היום, כדרך שמזכיר בברכת המזון.